

Öncü İşçi

Devrimci İşçi
Partisi'nin merkezi
yayın organı
Gerçek gazetesinin
ücretsiz ekidir
Sayı: 29
Mayıs 2017

Kurucu meclis nedir?

İşçi sınıfının mücadelesindeki yeri nedir?

Tarihten bugüne kurucu meclisler

Krallar, sultanlar, padişahlar, çarlar her zaman hükümdarlıklarının ilahi bir kudret tarafından bahşedildiğini iddia etmiştir. Bu zalimler, kendilerine sınırsız iktidar bahşeden Tanrı'nın halkı yoksulluk, açlık ve türlü ızdıraplarla sınamakta olduğu düşüncesini de sarayın memuru din adamları aracılığıyla halka aşılamaşlardır. Gerçekte ise tüm hanedanlar iktidarlarını Tanrı'ya değil üretim araçlarını ve toprağı elinde bulunduran sömürücü hâkim sınıfların ekonomik kudretine borçludur. Dini kurumları da bu güce dayanarak kendi çıkarı için kullanmış, buna karşılık din adamlarına da hem iktidarın nimetlerinden hem de halkın sömürülmesinden pay vermiştir.

Saltanata dayalı devletlerde,

kendi aralarında iktidar mücadelesine tutuşan farklı kesimler bir hanedanın yerine öbürünü geçirmek istediler, saray darbeleri yaptılar ama her seferinde istibdad sürdü ve halkın ezici çoğunluğu sefalet içinde yaşamaya, ezilmeye ve sömürülmeye devam etti. Ticaretin artması, sanayinin gelişmesi ve nüfusun giderek kentlerde yoğunlaşması ile yükselen yeni sınıflar kurulu düzeni sorgulamaya başladı, yeri geldiğinde isyan etti, kralları, padişahları, çarları yıkan devrimler yaşandı. Bu devrimlerle tahtlar salandı, üzerindeki devrildi, iktidarın kaynağı gökten yere, kendisini tebaa ya da kul olarak değil bir millet olarak görmeye başlayan halkın arasına indi. Hanedanlar ülkeleri yönetirken meşruiyetlerini Tanrı'dan ve sözümona soylu kanlarından

alırlardı. Artık milletler ilahi buyruklarla değil insan yapımı kural ve kaidelerle yönetilecekti. Bu kural ve kaidelerin en genel ifadesine de "anayasa" adı verildi. Krallar ya anayasaya uygun davranmaya zorlandı ya da tümenden devrilerek herhangi bir hanedanın hüküm sürmediği cumhuriyet rejimleri kuruldu.

Halkın yönetiminin meşruiyet kaynağı ise genel seçimler ve bu seçimlerle oluşturulmuş meclisler oldu. Burjuva devrimleri olan 1644-1651 İngiliz Devrimi, 1775-1783 Amerikan Devrimi ve 1789 Fransız Devrimi'nin farklı aşamalarında ortaya çıkan bu meclisler hem istibdadın yıkılışını hem de milletin kuruluşunu ifade ettiği için "kurucu meclis" olarak adlandırılmıştır.

İşçinin sözlüğü:

Monarşi veya Saltanat:

Genellikle bir hanedan içinde miras yolu ile geçen tek kişi yönetimidir. Modern çağa kadar Osmanlı'da Padişahlık, Rusya'da Çarlık, Avrupa'da Krallıklar monarşik yönetimlere örnek olarak verilebilir.

Meşruiyet:

Kral ya da padişahın yetkilerinin anayasa ile sınırlandırıldığı ve meclis ile hükümdarın aynı anda bulunduğu yönetim biçimidir. Osmanlı'da I. ve II. Meşruiyet dönemlerinde padişahın yetkileri Kanuni Esasi (Osmanlı Türkçesi'nde anayasa) ile sınırlandırılmış ve Meclisi Mebusan adıyla bir parlamento kurulmuştur. Bu meclis ancak II. Meşruiyet

olarak bilinen 1908 Hürriyet devriminden sonra istikrarlı bir varoluşa kavuşmuştur.

Cumhuriyet:

Bir kişinin padişah, çar, imparator, kral, şah sıfatına sahip olarak babadan gelen haklar temelinde ülkenin kaderi üzerinde ayrıcalık sahibi olmadığı, kanun karşısında herkesin eşit varsayıldığı devlet biçimidir.

İstibdad:

Halkın hak ve özgürlüklerinin çiğnendiği, baskı rejimi, despotluk. Türkiye tarihinde II. Abdülhamid'in baskıcı rejimi ile özdeşleşmiştir. Bugün Erdoğan ve AKP'nin inşa etmeye çalıştığı rejim de baskıcı ve yasakçı karakteriyle bir istibdad rejimi olarak adlandırılabilir.

Türkiye'de kurucu meclis

Kurucu meclisler, milletlerin istibdada ya da yabancı işgaline ve sömürgecilğe karşı mücadelesinde çok önemli bir yer tutmuştur. Türkiye'nin tarihinde de istibdada karşı mücadelede Meclisi Mebusan'ın yani 1876'da ilan edilen ilk anayasa olan Kanuni Esasi'nin tecelli edeceği kurum olan meclisin kaderi son derece belirleyicidir. 1877'de ilk defa kurulan meclis ancak birkaç ay çalışmış sonra kapanmıştır. İkinci defa toplandığında da iki ay açık kalabilmiştir. II. Abdülhamid 93 Harbi'ni (1878) bahane ederek Meclisi Mebusan'ı kapatmıştır. Meclisin gerçek anlamda egemen olmaya başlaması için ise 1908 Hürriyet devrimi ile II. Abdülhamid is-

tibdadının devrilmesi gerekecektir.

Hürriyet devrimi burjuva karakterde bir önderlik olan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin elinde tamamına erememiştir. Milli bir kuruluş gerçekleştirilmeden Osmanlı Birinci Dünya Savaşı'na girmiş ve ardından işgal altında tamamen dağılmanın eşiğine gelmiş bir toplum haline düşmüştür. İşgale karşı milli mücadele bir kez daha bu topraklarda bir kurucu meclis aracılığıyla kendisini ifade etmiştir. 1920'de kurulan Büyük Millet Meclisi hem milli kurtuluş mücadelesinin hem de cumhuriyetin kuruluşuyla sonuçlanan devrimin esas organı olmuştur.

Türkiye'nin tarihinde gerek Meclisi Mebusan gerekse daha sonraki adıyla TBMM burjuva önderlikler tarafından oluşturulmuş kurucu meclislerdir. Her iki meclis de anayasalar yapmış ancak milletin önündeki köklü sorunlara nihai çözümler getirememişlerdir. Ancak yine de topluma, Osmanlı'nın çürümüş istibdad rejimi ile asla aşılamayacak eşikleri atlatmışlardır. Halk tebaa ve kul olmaktan adım adım millet olmaya yönelmiştir. 1908 Hürriyet devriminden başlayan ve Cumhuriyet'e uzanan süreçte hilafetin kaldırılması ve laiklik ilkesinin kabulü ile müstebit iktidarların ilahi meşruiyet iddiaları çökmüş, iktidar gökten yere halkın arasına inmiştir.

Meclisi Mebusan

Büyük Millet Meclisi - 1920

Burjuvazi devrimci barutunu yitiriyor

Burjuva devrimlerinin öncesinde yaşanan tarihi süreç içinde, tüccarlar, bankerler ve sanayiciler giderek ekonomik gücü ellerinde toplamışlardı. Ancak toprak sahibi sınıflara dayanan monarşiler iktidarlarını bu yeni gelişen sınıfla paylaşmaya yanaşmadı. Bu yüzden monarşilere karşı ilk hürriyetçi, cumhuriyetçi fikirler burjuvazinin bağrında gelişti. Bu ilk aşamalarda burjuvazi toprak sahipleri ile çelişki içindeki köylülerden ve işçi sınıfından da destek gördü. Ancak 19. yüzyılın ortasından itibaren burjuvazi, kralların istibdadından duyduğu rahatsızlıktan daha çok işçi sınıfının oluşturduğu tehditten korkmaya başladı. Çünkü burjuva toplumu işçi sınıfının sömürüsü ile geliyordu. Sanayi büyüdükçe işçi sınıfı da hem sayı olarak artıyor hem de örgütlenmeye başlıyordu. İşçi sınıfı sadece istibdadın baskısına değil burjuvazinin sömürüsüne karşı da mücadeleye başladı. Bu yüzden burjuvazi devrimleri yarıda bıraktı, eski düzenle uzlaştı, başta işçi sınıfı olmak üzere toplumun

yoksul kesimlerinden gelen ve devrimleri ileriye taşımaya çalışan her türlü hareketi ezmeye çalıştı. Yani burjuvazi kendi ortaya attığı hürriyet, eşitlik ve kardeşlik kavramlarına yine kendisi ihanet etti.

Kapitalizm geliştikçe işçi sınıfı ile burjuvazinin hesaplaşması giderek toplumun belirleyici çelişkisi haline gelmiştir. Böylece burjuvazinin peşini bıraktığı hürriyet, eşitlik ve kardeşlik fikirleri öksüz kalmamış, Türkiye işçi sınıfı 1960'lı yıllarda yükselen mücadelesiyle milletin en köklü sorunlarını omuzlarına alacak potansiyele sahip olduğunu göstermiştir. Sınıfsız ve sömürsüz bir toplum özlemi yani sosyalizm giderek kurtuluşun tek gerçek yolu olarak öne çıkmıştır. 1920'nin kurucu meclisi olan TBMM ise zaman içerisinde kurucu yani devrimci niteliğini yitirmiştir.

İşçi sınıfı güçlendikçe ve burjuvazi için sosyalizm tehdidi görünür hale gelince 12 Mart ve 12 Eylül darbelerinden geçerek meclisin etkinliğinin

kısıtlandığı, başta ordu olmak üzere devletin çelik çekirdeğinin hâkim olduğu bir eli sopalı parlamenter rejim oluşmuştur. Ne var ki meclisin varlığının kendisi zaman zaman işçi sınıfının siyasette etkin olabilmesine olanak sağlamaktaydı. 1989 Bahar eylemleri ve Zonguldak grevi iki dönem tek başına iktidar olan ANAP'ı devirebildi.

2001 krizinden sonra burjuva siyaset sahnesi adeta yeniden yapılandı. İktidarlar kurmuş DYP, ANAP, DSP gibi partiler siyaset sahnesinden neredeyse silindi. Kürt halkının mücadelesi pek çok koalisyona kadelerini etkiledi. Ne var ki 16 Nisan 2017'de referanduma sunulan Cumhurbaşkanlığı rejimi ile eli sopalı parlamentarizmin parlamento kısmı meclisin yetkilerinin iğdiş edilmesiyle kalkmış ve geriye sadece sopa

yani istibdad kalmıştır. Artık Türkiye'de yeniden halkın iradesinin şu ya da bu şekilde tecelli edeceği bir meclis olacaksa bu zincirlere vurulmuş bir meclis karikatürü değil Türkiye'yi istibdaddan kurtaracak bir kurucu meclis olacaktır. 1908 ve 1920-23'ün yarım bıraktığı görevi tamamlama sorumluluğu ise artık işçi sınıfındadır. Ancak yöntem aynı olacaktır: Devrim!

Bolşevikler ve Kurucu Meclis

Her ne kadar Çarlık rejimini deviren işçi sınıfının kolektif eylemi olmuşsa da Rusya'da burjuvazi iktidara yükselmiş ve esas olarak demokrasi yönünde değil devrimin aşağıdan gelen baskısını durdurma yönünde irade göstermişti. Burjuva Geçici Hükümet, Lenin'in burjuva demokrasinin en ileri biçimi olarak tarif ettiği Kurucu Meclis'in toplanmasına ayak diretiyordu. Kurucu Meclis'in devam etmekte olan savaş (I. Dünya Savaşı) bitmeden toplanamayacağını söyleyerek halkın demokrasi talebini belirsiz bir tarihe erteliyordu.

Şubat devrimi ile birlikte burjuvazi iktidara yükselmişse de devrimde işçi sınıfının karar organları olarak öne çıkan sovyetler (işçi, asker ve köylü konseyleri) bir ikili iktidar durumu yaratmıştı. Lenin, devrimin ardından Rusya'ya döner dönmeyiz bu ikili iktidar durumunu tahlil etmiş ve Bolşeviklere, Geçici Hükümet'in desteklenmesinden ibaret bir demokratik programın ötesine geçerek "tüm iktidar sovyetlere" şiarını benimsemeyi önermişti. Bolşevikler sovyetlerin iktidarı için mücadele ediyorlardı. Ancak işçi sınıfının öncüsünü örgütleyen Bolşevikler ne sovyetler içinde çoğunlukta, ne de halkın büyük çoğunluğunu oluşturan

köylü kitlelerini peşlerinden sürükleyebiliyorlardı. Halk yığınlarında siyasal bilinç burjuva parlamentarizminin sınırlarını bütünüyle aşmış değildi ve bu durumda Kurucu Meclis, Bolşeviklerin de halk nezdinde burjuvazinin ikiyüzlülüğünü teşhir etmek amacıyla benimsediği bir şiar oldu. Ancak Bolşevikler, Kurucu Meclis'in toplanmasını sovyetlerin siyasi eylemine bağlayarak diğer küçük burjuva muhalefet partilerinden ayrılıyordu. Bolşevikler halkın taleplerini elde etmesi için Kurucu Meclis'i pasif biçimde beklemelerini söyleyen akımlardan farklı olarak fabrikalarda işçi denetimini ve köylülerin toprak işgallerini savunarak halkın devrimci eylemini Kurucu Meclis'in tek güvencesi olarak savunuyordu.

Lenin ve Bolşevikler sovyetlere dayanan bir iktidar için mücadele ediyorlardı. Ancak buna geniş halk kitlelerini de ikna edebilmek için proleter olmayan ama burjuva parlamentarizminin sınırlarını zorlayan (Lenin'in tanımıyla "burjuva cumhuriyetinde demokrasinin en yüksek biçimi" olan) Kurucu Meclis talebini savunuyor ve bu şekilde burjuvaziye ve küçük burjuva muhalefetini teşhir etme olanağına kavuşuyordu. Böylece kitleler Kurucu

Meclis için mücadele ederken sovyetlerin ve işçi sınıfının devrimci eyleminin tek gerçekçi alternatif olduğuna eylem içinde ikna olacaktı.

Öyle de oldu. Kitleler adım adım Bolşeviklerin devrimci programı doğrultusunda seferber oldular. Ekim devrimi ile tüm iktidar sovyetlere geçti ve Lenin'in tüm berraklığıyla öngördüğü gibi Kurucu Meclis seçimleri ancak sovyetlerin iktidarı almasının ardından yapılabildi. Kurucu Meclis seçimleri Ekim devriminden aylar önce belirlenmiş listeler üzerinden yapıldığından devrimden sonra işçi sınıfının siyasette kazandığı ağırlığı yansıtmadığı gibi işçi demokrasisinin organları olan sovyetler karşısında ileri bir demokrasiyi değil geri bir burjuva biçimini temsil ediyordu. Bolşevikler seçimlerde köylülüğe dayanarak çoğunluğu elde eden karşı devrimci partilerin devrimi boğmak için Kurucu Meclis'i kullanmalarına izin vermedi. Kurucu Meclis'e sovyetlerin iktidarını tanımasını koşul olarak koştu. Çoğunluk bunu reddedince meclisi kapatarak sovyetlere dayanan işçi demokrasisini hâkim kıldı.

IV. Enternasyonal ve Kurucu Meclis

Bolşeviklerin Kurucu Meclis meselesine yaklaşımı, burjuva devriminin sosyalist devrime dönüşmesinde kitlelerin mevcut bilinç düzeyinden hareket eden ama burjuvazinin gerçekleştiremeyeceği şekilde formüle edilen taleplerin önemini tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır. Bu metot ilk kez Komünist Enternasyonal'in Üçüncü ve Dördüncü Kongreleri tarafından komünistlerin yeni bir mücadele yöntemi olarak ortaya atılmıştır. Daha sonra da Ekim devriminin Lenin'le birlikte önderliğini yapan Trotskiy tarafından "geçiş programı" adıyla geliştirilmiş, sistemleştirilmiş ve IV. Enternasyonal'in programı olarak kabul edilmiştir. 1938 Geçiş Programı'nda öne çıkarılan bir dizi talebin yanında Kurucu Meclis sloganının özellikle geri ülkeler için geçerliliğini koruduğu tespiti yapılmıştır. Geçiş Programı'nda demokratik programın parçası olan Kurucu Meclis er geç sovyetler tarafından devrilmek üzere savunulmaktadır. Zira "demokratik devrimin bir sonucu varmasını ve böylece sosyalist devrim döneminin açılmasını yalnızca sovyetler sağlayabilir." (Geçiş Programı)

Kurucu meclis perspektifi geri ülkeler dışında burjuvazinin Bonapartist ve faşist eğilimler gösterdiği ülkelerde Bonapartistizm ve faşizme karşı burjuva demokrasisinin savunulması bağlamında, burjuvazinin yasama ve yürütmeyi gerici biçimde tek elde toplama girişimlerine, militarizme, başkanlık sistemine ve senato benzeri yapılara karşı çıkan bir yaklaşımla beraber öne sürülmüştür. IV. Enternasyonal'in Bonapartistizm ve faşizm tehdidinin yükseldiği Fransa için benimsediği "eylem programı"nda otoriter devlete karşı, 18 yaşını geçmiş olmak dışında hiçbir sınırlama olmaksızın oy kullanan seçmenler tarafından seçilen, geri çağrılabilir ve vasıflı işçi ücretinden fazla ücret almayan vekillerden oluşan, yasama ve yürütmeyi bünyesinde birleştiren demokratik bir meclis savunusu yapılmıştır.

Kurucu meclis şiarı bugün de sovyet türü proleter iktidar organlarının henüz kurulmadığı, kitlelerin bilincinin burjuva devlet biçimlerinin sınırları içinde kaldığı durumlarda bir geçiş talebi olarak kullanılabilir bir politik taktik olarak görülmelidir.